DOI https://doi.org/10.36059/978-966-397-670-9-46

# СУДОВИЙ КОНТРОЛЬ ПРИ ОСКАРЖЕННІ РІШЕНЬ ЩОДО КОРИГУВАННЯ МИТНОЇ ВАРТОСТІ ТОВАРІВ: ПРОЦЕСУАЛЬНІ АСПЕКТИ ПРЕДМЕТА ТА МЕЖ ДОКАЗУВАННЯ

**Пахолок Юлія Павлівна**
*доктор філософії в галузі знань «Право»,*
*доцент кафедри адміністративного права, процесу та митної безпеки,*
*Державний податковий університет*
*м. Ірпінь, Україна*

Динамічний розвиток зовнішньоекономічної діяльності та гармонізація митного законодавства України зі стандартами Європейського Союзу вимагають високого рівня правової визначеності у взаємовідносинах між імпортерами та митними органами. Практика свідчить, що публічно-правові спори, пов'язані з оскарженням рішень про коригування митної вартості товарів, посідають чільне місце серед усіх митних справ. Лише протягом першого півріччя 2026 року судами розглянуто понад 10 тисяч справ зазначеної категорії [1]. Суть відповідних спорів полягає у системному перевищенні митними органами своїх дискреційних повноважень та безпідставній відмові від використання основного методу оцінки за ціною контракту. У зв'язку з цим виникає необхідність детального з'ясування процесуальних категорій предмета та меж доказування у світлі новітньої судової практики та норм Закону України «Про адміністративну процедуру».

Процесуальна конструкція адміністративного судочинства спирається на принцип презумпції винуватості суб'єкта владних повноважень (ч. 2 ст. 77 Кодексу адміністративного судочинства України). Саме на митний орган покладається процесуальний обов'язок довести законність винесеного рішення про коригування. Разом із тим декларант, керуючись ст. 52, 53 Митного кодексу України (далі – МК України), повинен об'єктивно підтвердити задекларовану вартість первинним пакетом комерційних і розрахункових документів. Правом вимагати додаткові відомості (ч. 3 ст. 53 МК України) контролюючий орган може скористатися виключно за наявності істотних розбіжностей у поданих декларантом документах або наявності сумнівів у їх справжності.

У правовій доктрині підкреслюється, що предмет доказування у митних спорах відрізняється комплексною дворівневою структурою [2]. До нього належать матеріально-правовий і процедурно-

адміністративний рівні. Так, матеріально-правовий (економічний) рівень полягає у встановленні реальності здійсненої господарської операції, перевірці повноти відображення компонентів ціни та відсутності прихованих платежів. У свою чергу, процедурно-адміністративний рівень полягає в оцінці правомірності дій посадових осіб митного органу, включаючи перевірку обґрунтованості висловленого сумніву та послідовності зміни методів оцінки.

Судовий контроль у цій сфері зосереджується на перевірці наявності у митного органу реальних підстав для сумніву в достовірності відомостей імпортера. Реалізуючи принцип свободи контракту, суб'єкти господарювання мають право самостійно встановлювати ціни, надавати дисконти чи реалізовувати товари за акційними програмами. Касаційний адміністративний суд у складі Верховного Суду неодноразово наголошував, що суттєве відхилення ціни договору від індикативних показників у відомчих базах даних не є автоматичним свідченням недостовірності декларації, якщо такий порядок ціноутворення узгоджений сторонами [3].

Аналіз процесуальних меж дослідження доказів свідчить, що суди не розглядають як підставу для коригування вартості формальні невідповідності у документах (незначні описки, відмінності у штампах чи транслітерації), якщо вони не змінюють підсумкові числові показники [4, с. 130]. Доказовий тягар щодо існування додаткових витрат імпортера (роялті, комісійні, пакування) покладається виключно на митний орган. При цьому витребування додаткових документів за ст. 53 МК України вимагає від митного органу чіткого обґрунтування, насамперед того, які саме відомості викликали сумнів, чому базовий пакет документів є недостатнім і як конкретні додаткові відомості усунуть ці суперечності [5]. У зв'язку з цим посилання митниці на «невідповідність загальносвітовій практиці» або факт пов'язаності сторін правочину (без доведення її прямого впливу на ціну) визнаються судами протиправними [6].

Важливим елементом предмета доказування є дотримання процедурного принципу послідовності застосування методів визначення митної вартості (ст. 57 МК України). Митний орган зобов'язаний покроково довести неможливість використання кожного з попередніх методів, починаючи від ціни ідентичних товарів і закінчуючи резервним. Процесуальною межею, яка передує винесенню рішення за другорядними методами, є проведення реальних (а не формальних) консультацій між митним органом та декларантом для обміну інформацією [7]. Нехтування цим етапом робить рішення про коригування юридично нікчемним. Застосування алгоритмів Автоматизованої системи аналізу та управління ризиками (АСУР) та

Єдиної автоматизованої інформаційної системи ДМС України дозволяє контролюючому органу сформувати підстави лише для первинного сумніву. Однак відомості з таких баз даних мають виключно інформативний характер. Вони не містять відображення індивідуальних умов конкретного контракту і не можуть підміняти собою безпосереднє дослідження первинних платіжних документів судом або посадовою особою.

Набрання чинності Законом України «Про адміністративну процедуру» суттєво розширило межі судового контролю за дискрецією митних органів. Закон підпорядкував адміністративний розсуд митниці імперативним вимогам обґрунтованості, пропорційності та мотивованості. Відтепер митний орган зобов'язаний проводити слухання декларанта, надавати оцінку кожному його аргументу та детально відображати причини відхилення поданих документів у тексті акта. Відсутність належного мотивування висновків митниці кваліфікується судами як істотне процедурне порушення, що тягне за собою скасування оскаржуваного рішення [8].

Таким чином, судова практика щодо розгляду спорів про коригування митної вартості товарів остаточно змістила фокус з арифметичного перерахунку на перевірку законності та якості адміністративної процедури. Визначальним є дотримання балансу між публічними інтересами держави щодо повноти податкових надходжень та приватними інтересами суб'єктів господарювання щодо захисту від свавільного втручання в договірну ціну.

**Література:**

1. Звіт щодо стану розгляду судами справ за участі митниць Держмитслужби протягом січня-червня 2026 року. *Офіційний веб-портал Державної митної служби України.* 2026. URL: https://customs.gov.ua/rozgliad-sporiv-u-sudovomu-poriadku (дата звернення: 07.09.2026).

2. Блажівська Н. Судова практика щодо коригування митної вартості товарів. Про ключові підходи та висновки Верховного Суду. *ADVOKAT POST.* 2026. URL: https://advokatpost.com/sudova-praktyka-shchodo-koryhuvannia-mytnoi-vartosti-tovariv-pro-kliuchovi-pidkhody-ta-vysnovky-verkhovnoho-sudu-suddia-vs-blazhivska/ (дата звернення: 07.09.2026).

3. Постанова Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду від 12 лютого 2026 року у справі № 460/5068/24. *Єдиний державний реєстр судових рішень.* URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/134066507 (дата звернення: 07.09.2026).

4. Рак Ю. Ю. Оскарження рішень митних органів про коригування митної вартості товарів: аналіз судової практики Верховного Суду. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право.* 2018. Т. 2. № 52. С. 128-133. URL: https://dspace.uzhnu.edu.ua/bitstreams/ba00b3e0-e037-4653-8deb-018560ec4255/download (дата звернення: 07.09.2026).

5. Постанова Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду від 09 березня 2026 року у справі № 826/24821/15. *Єдиний державний реєстр судових рішень.* URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/134698436 (дата звернення: 07.09.2026).

6. Постанова Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду від 07 квітня 2026 року у справі № 818/878/18. *Єдиний державний реєстр судових рішень.* URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/135527291 (дата звернення: 07.09.2026).

7. Босонченко О. Юридичні нюанси та судова практика щодо рішень про коригування митної вартості товарів. *Юридична компанія «АРМАДА».* 2024. URL: https://armada.law/blog/yurydychni-nyuansy-ta-sudova-praktyka-shhodo-rishen-pro-koryguvannya-mytnoyi-vartosti-tovariv/ (дата звернення: 07.09.2026).

8. Постанова Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду від 19 травня 2026 року у справі № 420/29744/25. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/136644939 (дата звернення: 07.09.2026).

DOI https://doi.org/10.36059/978-966-397-670-9-47

## ЦИВІЛЬНЕ СУДОЧИНСТВО ЯК ІНСТИТУЦІЙНИЙ ЧИННИК РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

**Перунова Олена Миколаївна**
*кандидат юридичних наук, доцент,*
*доцент кафедри обліку і оподаткування,*
*Харківський національний автомобільно-дорожній університет*
*м. Харків, Україна*

Перспективи розвитку цивільного судочинства в Україні доцільно оцінювати не лише як галузеве вдосконалення порядку розгляду приватноправових спорів, а і певним простором, у якому конституційне